Uitgave van de vereniging
Molenvrienden Land van Cuijk

DE MOLENVRIEND

Nr. 34

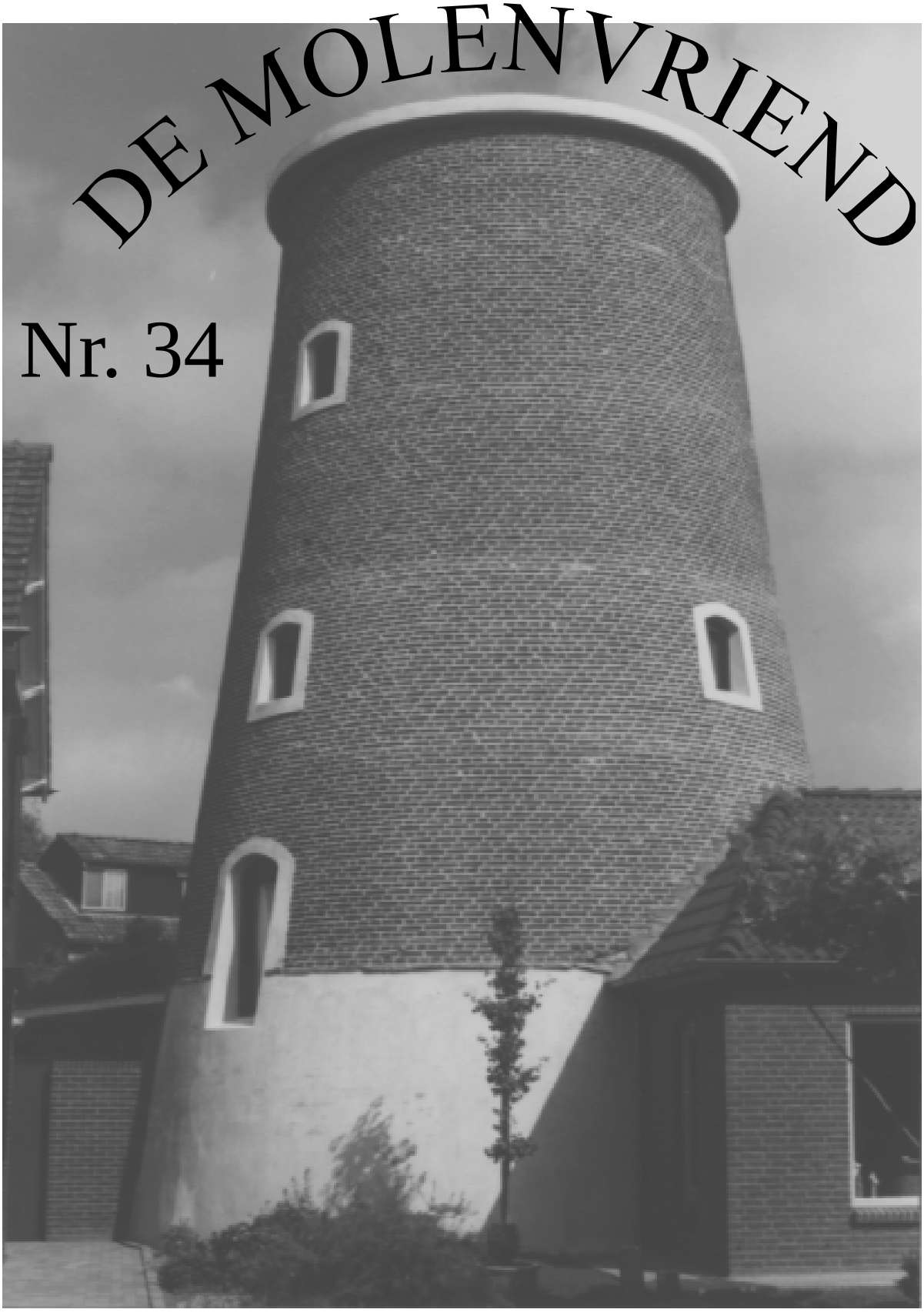

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

BESTUUR

VOORZITTER	Ben Verheijen	Moleneind 4
	Tel. 0485-313298	5431 HW Cuijk
SECRETARIS	Don Werts	Straatkantseweg 28
	Tel./fax 0485-322460	5443 NC HAPS
PENNINGMEESTER	Perry Hendriks	De Vang 20
	Tel. 0485-322872	5437 BP BEERS
BESTUURSLEDEN	Frits Harteman	Bilderbeekstraat 23
	Tel. 0485-572271	5831 CW BOXMEER
	Hans Heijs	Bilderbeekstraat 26
	Tel. 0485-571463	5831 CX BOXMEER

COMMISSIES

ARCHIEFCOMMISSIE	Tel. 0485-371622	Hoogeindse Kampen 5 5447 PS RIJKEVOORT

LEDENADMINISTRATIE	Tel./fax 0485-322460	Straatkantseweg 28 5443 NC HAPS
	GIRONUMMER: 4008385 *onder vermelding adres penningmeester*	

MOLENARCHIEF LAND VAN CUIJK	Tel. 0485-313647	Isabellalaan 30 5431 GW CUIJK
	Eenieder kan na afspraak het archief raadplegen	

BIOTOOPWACHT LAND VAN CUIJK	Tel. 0485-313298	Moleneind 4 5431 HW CUIJK

DE MOLENVRIEND 34

Colofon

Jaargang 13, nummer 1, april 1997, verschenen in juni 1997
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht in 1984. De Molenvriend wordt gratis toegezonden aan de leden van de vereniging. De contributie hiervoor is ƒ 20,-. Men kan ook voor ƒ 10,- begunstiger worden. In dat geval krijgt men periodiek een nieuwsbrief. Aanmelding kan geschieden door het bewuste bedrag te storten op de girorekening van de vereniging. De Molenvriend is een advertentie-medium.

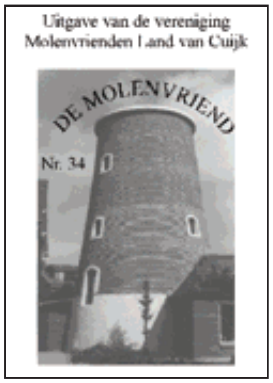

REDACTIE	*Frits Harteman* *Don Werts*	*Ben Verheijen*
REDACTIEADRES	*Bilderbeekstraat 23*	*5831 CW BOXMEER*
VERDER WERKTE(N) MEE	--------	
ILLUSTRATIES	*Frits Harteman*	
VOORPAGINA	*De romp van molen "Zelden Goed" te Boxmeer, zoals hij er nu bijstaat (foto F. Harteman).*	

In dit nummer

pagina 2 **Colofon**

pagina 3 **In dit nummer**

Van de Redactie

pagina 4 **Mededelingen van het Bestuur**

pagina 5 **Wat is er van hen geworden?**
een rubriek over rompen en restanten in het Land van Cuijk
door: Frits Harteman

pagina 7 **Nieuwe Subsidieregeling voor Rijksmonumenten**
meer over subsidies bij restauraties van (rijks)monumenten
door: Ben Verheijen

pagina 9 **Molenaarsdagboek**
een interessante momentopname van Cuijk en omstreken in de Franse tijd
door: Frits Harteman

pagina 12 **Molenstichting "De Hoop" te Beers**
het reilen en zeilen van deze stichting tot wederopbouw van de Beerse molen
door: Ben Verheijen

pagina 15 **Stoere Werkers**
de welbekende oude molenfilm nu op video verkrijgbaar

pagina 18 **Examen voor de Meester**
zomaar een interessant kranteknipsel uit ons Molenarchief

pagina 19 **Molens in het Land van Cuijk**
de stand van zaken omtrent onze 13 molens
door: Ben Verheijen

Van de Redactie

De eerste dit jaar! We hebben De Molenvriend nummer 34 weer vol kunnen krijgen. Jammer genoeg moesten we het kopje "Verder werkte(n) mee" in de Colofon leeg laten. Dit betekent dus dat er geen andere personen betrokken waren bij het samenstellen van deze editie dan de redactieleden zelf. Toch willen we de moed niet opgeven om mensen te stimuleren de redactie te verrassen met een bijdrage.

Deze keer worden we in de rubriek "Wat is er van hen geworden?" meegenomen naar de romp van Boxmeer. Verder wordt een overzicht gegeven van de huidige samenstelling van de monumenten-wetgeving. Hierbij wordt aandacht besteed aan de extra f 275 miljoen die het Rijk bij wijze van inhaalslag de komende jaren beschikbaar stelt.

We vervolgen met een stukje uit het leven in de Franse tijd. Wijlen molenaar Van Riet uit Beers, had namelijk een kroniek in zijn dagboek bewaard. Van recentere datum in Beers is de verhandeling over de molenstichting die actief bezig is met het onderzoeken van de mogelijkheden tot restauratie van de molen te Beers.

Van het Nederlands Filmarchief ontvingen we een persbericht over de film "De Stoere Werkers" die op video is verschenen.

We besluiten met de stand van zaken van de molens in de buurt. Deze rubriek "Molens in de Regio" heet trouwens voortaan "Molens in het Land van Cuijk". Dit omdat we in deze rubriek toch alleen maar de molens in ons werkgebied behandelen. Gaan we al een keer over onze grenzen heen dan kunnen we in een speciaal artikel hier aandacht aan besteden.

Mededelingen van het Bestuur

Zoals u in de vorige editie van “Mededelingen van het Bestuur” hebt kunnen lezen, heeft de vereniging met steun van de Industriële Kring Land van Cuijk een A3-laserpinter kunnen aanschaffen. Niet duidelijk was of De Molenvriend nummer 33 reeds op deze machine vervaardigd zou worden. De oplettende lezer kon echter constateren dat dat wel het geval was. Het resultaat en dan zeker qua foto’s mocht er wezen! Momenteel wordt er nog gewerkt aan de aanpasssing van de software aan het nieuwe A3-formaat. Tot die tijd gaat het papier een extra gang door de printer.

Het jaar 1996 is inmiddels ook weer verstreken en dat gaf het bestuur aanleiding de nodige verslagen te maken. Ook werd de kas gecontroleerd en de balans opgemaakt. Na deze voorbereidingen kon de Jaarvergadering over 1996 eind maart plaatsvinden in de stamkroeg in Haps. Helaas was de opkomst ver beneden peil.

Dit gold echter in zijn geheel niet voor het gezellig samenzijn en gezamenlijk dineren van de molenaars en “aanhang” in februari. De locatie was de lokale Chinees te Wanroij. Velen kwamen op het buffet af, waaruit voor een vast bedrag zo vaak als mogelijk opgeschept mocht worden. Jammer was alleen de opstelling van de lange tafel, zodat alleen contact met de naaste buur mogelijk was. Niettemin was het zeer gezellig en zo’n activiteit is dan ook weer voor herhaling vatbaar.

De Archiefcommissie van de vereniging heeft weer eens activiteiten ontplooid. Zo werd allereerst het Molenarchief Land van Cuijk verhuisd van het huisadres van Valerie Aben naar dat van Robbert Verkerk. Na deze verhuizing werd er een grove selectie uitgevoerd op de aanwezige spullen en werd alles wat geen betrekking had op molengebied met de regio Land van Cuijk of directe omstreken verwijderd. Ook werd er binnen de commissie gepraat over actualisering middels frequente fotografie van molens, interieurs en ook molenmensen. Om straks alles veilig te bewaren voor het nageslacht werden een tweetal oplossingen aangedragen. Het eerste, een (gehuurde) kluis werd als duur en onpraktisch ervaren. Het tweede daarentegen is handzamer en betreft de digitalisatie van de gegevens (foto’s, tekst, etc.). Om deze capaciteit op computermedia te garanderen, blijkt de aanschaf van een zogenoemde ZIP-drive met diskettes van 100 MB uitkomst te bieden. Bijkomend voordeel is dat dit systeem mobiel is en dus makkelijk te transporteren is naar evenementen, tentoonstellingen, molens, molenaars, e.d.

Een aandachtspunt binnen het bestuur is verder de werving van nieuwe, vrijwillige molenaars geweest. Middels artikelen op kabelkranten en in weekbladen en middels simultaan verschijnende affiches en folders in bibliotheken moet op een “explosieve” manier aandacht aan dit onderwerp besteed worden. Naar verwachting zal in mei of juni de eerste “golf” plaatsvinden.

De Molenstichting De Hoop te Beers heeft evenmin stilgezeten. Ze hebben een brief gestuurd naar de gemeente in verband met subsidie-aanvraag en een verzoek tot toetreding tot de Monumenten-commissie van de gemeente Cuijk. Verder is er samen met de firma Beijk de situatie van de romp bekeken en is het houtwerk van de kap verzameld en opgemeten. Dit om het restauratieplan completer te maken. De bouwtekening van de molen is inmiddels voltooid, alleen moet het bijbehorende kostenplaatje nog toegevoegd worden.

Bij overname van artikelen en/of foto's, auteur en eventuele bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.

De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of anderszins ontstane ongemakken.

Wat is er van hen geworden?

De romp van "Zelden Goed" te Boxmeer

Er is een periode geweest dat Boxmeer kon beschikken over twee windmolens t.w. een standerdmolen op de Waranda (bij het huidige Maasziekenhuis) en een beltmolen op het Beugense Veld (nu aan de Adriaen van Ostadestraat in de woonwijk Bakelgeert-Noord). Over deze laatste molen gaat het in dit artikel.

De molen werd in 1857 opgericht en kreeg de naam "Zelden Goed". Als men oude mulders over het verleden hoort vertellen dan was het nooit goed of het deugde niet, misschien vandaar deze niet al te optimistische naam? Voor zover bekend was zijn eerste mulder A. de Laure die volgens een mededeling in het Boxmeers Weekblad uit 1907 op 27.11.1907 zijn 50 jarig jubileum vierde. De heer de Laure werd opgevolgd door Jos Willems. Tot in 1933 werd er nog op de wind gemalen waarna een brand in dat jaar er een definitief einde aan maakte. Wat na de brand overbleef was slechts een uitgebrande romp. Deze romp werd later benut als opslagruimte voor een handel in veevoeders. W. Simons was hiervan de eigenaar. In de jaren na 1955 ontstond rond de molen een geheel nieuwe woonwijk zodat het gezien de windvang voor de molen geen enkele zin meer had de molen te

De molenromp voor de verbouwing in de tachtiger jaren.

Een oude ansichtkaart van de "Zelden Goed" voordat hij in 1933 door brand werd verwoest.

De molen zoals hij er nu bijstaat.

restaureren, zo hier al sprake van mocht zijn.

De heer Simons sloot in 1991 voorgoed de deur en verkocht de romp aan de heer en mevrouw Franken. Zij hebben de romp rigoureus onder handen genomen door o.a. de oude zolders er uit te halen en nieuwe aan te brengen alsmede uit te breiden met een moderne aanbouw en het geheel voor bewoning in te richten. Wat eens de maalzolder was doet nu dienst als slaapkamer en de steenzolder laat nu geen steenkuip maar een badkuip gesitueerd in een moderne badkamer zien.

De eindbestemming van de “Zelden Goed” is dus een woning geworden en zoals hij er nu uitziet mag gerust gesteld worden dat er iets goeds uit is voortgekomen. Hoewel ik me ervan bewust ben dat een groot aantal Molenvrienden daar anders over zal denken. Maar het is niet anders. M.i. beter zó dan een molen met een nep kap en nep wiekenkruis of op den duur een ruïne die op een gegeven moment met de grond gelijk gemaakt wordt zoals een paar jaar geleden in Langenboom. Nu is er tenminste nog een blijvende herinnering.

Met dank aan de heer en mevrouw Franken, hierbij een paar opnamen die een impressie geven van de huidige toestand, zodat U kunt zien wat er van de “Zelden Goed” is geworden.

Tekst en foto’s: Frits Harteman

De oude inrijpoort, nu in gebruik als keuken en hal.

Nieuwe Subsidieregeling voor Rijksmonumenten

In een brief van november 1995 heeft staatssecretaris A. Nuis van het Departement van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen bekend gemaakt dat het kabinet van plan was een extra bedrag van f 275 miljoen beschikbaar te stellen ten behoeve van de monumentenzorg. In deze brief wordt ook ingegaan op een wijziging van het subsidiesysteem om de effectiviteit en de doelmatigheid van het huidige systeem, het Besluit Rijkssubsidiëring Restauratie Monumenten - algemeen bekend als de BRRM - te verhogen. Het doel van deze wijziging is dan enerzijds het wegwerken van de huidige restauratie-achterstanden en anderzijds het voorkomen van nieuwe achterstanden op langere termijn.

Het nieuwe systeem is gebaseerd op de huidige BRRM welke de volgende elementen bevat: (1°) behoefteraming, (2°) verdeling schaarse middelen, (3°) toewijzing op advies van de betrokken overheid en (4°) samenhang met het systeem van subsidieverlening ten laste van de zes komende jaren. In plaats van één begroting voor alle gezamelijke monumenten wordt nu onderscheid tussen drie categorieën van monumenten gemaakt. De indeling van de monumenten is als volgt: (1°) woonhuizen en boerderijen, (2°) kerken, en (3°) overige monumenten. Het zal duidelijk zijn dat er voor de molens in algemene zin geen afzonderlijke groep is gemaakt en dat deze monumenten tot de categorie (3°) overige monumenten behoren. Met deze indeling hoopt men een evenwichtige verdeling van de beschikbare middelen over de drie categorieën te garanderen, dit alles gebaseerd zijnde op de restauratiebehoefte in een bepaalde gemeente. Aan de hand van een nieuwe, uniforme en eenvoudige methode kunnen de gemeenten elke vier jaar een raming opstellen.

Er wordt ook onderscheid gemaakt tussen zogenaamde budgethoudende gemeenten en niet-bugethoudende gemeenten. In de praktijk betekent dit dat gemeenten met tenminste 100 monumenten budgethoudend zullen zijn. Deze gemeenten stellen hun restauratiebehoefte en de betrokken restauratie-uitvoeringsprogramma´s onder eigen verantwoordelijkheid op terwijl de niet-budgethoudende gemeenten weliswaar de restauratiebehoefte ramen maar niet de uitvoeringsprogramma´s zefstandig opstellen. Dit zal worden gedaan door de Provincie welke na overleg met de gemeenten tot een keuze komt en waarbij de Provincie dient uit te gaan van de prioriteitsstelling die een gemeente zelf kan hanteren voor de binnen de gemeente voor restauratie in aanmerking komende monumenten.

Op basis van het bestand van het register van beschermde monumenten op 1 januari 1997 zullen er in Nederland 83 gemeenten opereren als budgethoudende gemeenten, de overigen zullen derhalve niet-budgethoudend zijn. Daar de twaalf Provincies ook budgethoudend zullen zijn komen er in totaal zodoende 95 budgethouders. Op grond van de te onderscheiden monumentcategorieën zal er voor de budgethoudende gemeenten 58% en voor de niet-budgethoudende gemeenten 42% van het totale budget worden gereserveerd. In dit model is het budget van de kleinst budgethoudende gemeente naar verwachting ongever f 275.000 terwijl het provinciale budget voor de niet-budgethoudende gemeenten ongeveer f 2 miljoen tot f 7 miljoen zal bedragen. Het komt uiteindelijk hier op neer dat de budgethoudende gemeenten rechstreeks een budget gereserveerd krijgen. De niet-budgethoudende gemeenten zijn aangewezen op het totale budget wat door de Provincie beheert wordt met als doel om versnippering van de budgetten voor de kleine monumentgemeenten te voorkomen. De Provincie zal de restauratie-uitvoeringsprogramma´s jaarlijks met de gemeenten tot stand brengen. Een restauratie-programma zal dan net als het huidige programma een periode van zes jaren omvatten.

Aangaande de verdeling van de restauratiesubsidies met betrekking tot de drie monument categorieën wil men de volgende verdeelsleutel hanteren: voor woonhuizen en boerderijen 50%, voor kerken 30% en voor de categorie overige monumenten, waaronder de molens vallen, de 20% welke resteert. Men heeft onderzocht dat de categorie woonhuizen en boerderijen nog steeds in een achtergestelde

positie verkeert en dat bij deze categorie de subsidie relatief de grootste investering uitlokt. Het systeem mag niet te star zijn en de provincies en gemeenten kunnen met betrekking tot de budgets binnen de vier programmajaren verschuivingen doen plaatsvinden van de ene categorie monumenten naar een andere categorie, dit alles gebaseerd op de door een bepaalde gemeente zelf aangegeven behoefte per monumentcategorie.

Overeenkomstig een van de aanbevelingen van het Strategisch Plan voor de Monumentenzorg wordt een verlaging van het subsidiepercentage met 10% doorgevoerd ter bestrijding van de geconstateerde achterstanden. Een verlaging van dit percentage zal er toe leiden dat met de beschikbare middellen meer restauraties kunnen worden gerealiseerd. Ter compensatie van deze verlaging komt er dan de mogelijkheid om de totale restauratiekosten inclusief de toekomstige subsidie tegen gunstige voorwaarden door het Nationaal Restauratiefonds (NRF) voorgefinancierd te krijgen. De feitelijke subsidiebetaling vindt gemiddeld 2 tot 3 jaar na de subsidieverlening plaats. Deze hypotheek van het NRF wordt verstrekt tegen een rentepercentage wat 5% onder de reguliere marktrente ligt en welk niveau in otober 1996 een percentage van 2.1% bedroeg.

Ook een van de uitgangspunten van het Strategisch Plan van de Monumentenzorg (SPM) is de integratie van onderhoud en restauratie. Voor het opheffen van de achterstanden en het weer financiëel gezond maken van van de Monumentenzorg zou f 1.4 miljard nodig zijn. Dit geld is momenteel nog niet beschikbaar. In het licht van de bevindingen van de SPM ligt het in de rede eerst te zorgen voor het verminderen van de grote achterstanden in de restauratie. Het wel beschikbaar gestelde extra budget van f 275 miljoen heeft de voorbereiding van het ontwerp, waarin he SPM op essentiële onderdelen wordt uitgevoerd, wel mogelijk gemaakt.

Het is de bedoeling om een normale hoeveelheid restauraties uit te voeren, alvorens het onderhoudsregime in dit nieuwe besluit onder te brengen en het accent meer op preventief onderhoud te gaan leggen. Er is al wel besloten om het budget voor het Besluit Rijkssubsidiëring Onderhoud Monumenten (BRRM) substantieel te verhogen. Voor het verstrekken van subsidies in de kosten van het jaarlijks onderhoud is het budget voor de periode 1998-2001 met jaarlijks f 2.5 miljoen verhoogd.

Van de f 250 miljoen welke in 1994 als extra voor de restauraties is beschikbaar gesteld, is momenteel f 25 miljoen verdeeld. In 1997 zal nog eens f 50 miljoen verdeeld worden met dien verstande dat f 25 miljoen wordt gereserveerd voor de categorie woonhuizen en boerderijen, f 15 miljoen voor de categorie kerken en f 10 miljoen voor de overige monumenten waaronder ook de molens vallen. In principe komen monumenten in aanmerking waarbij het gaat om het casco dat zich in een dermate slechte staat bevindt dat het voortbestaan van het monument in gevaar is. Het resterende deel groot f 175 miljoen zal, verdeeld over de jaren 1998-2000, aan het normale restauratiebudget worden toegevoegd en op de hiervoor uiteengezette wijze worden verdeeld in de vorm van budgetten voor budgethoudende gemeenten en voor de Provincies. Het lag in de bedoeling dat het nieuwe Besluit voor 1 maart 1997 gepubliceerd zou worden en dat het uiterlijk op 1 mei 1997 in werking zou treden. Het is niet allemaal haalbaar gebleken en wanneer het Besluit uiteindelijk in werking zal treden hangt af van de termijn welke de Raad van State nodig heeft om advies uit te brengen.

Ben Verheijen

Molenaarsdagboek

Uit het dagboek van Willem en Anthonius J. van Riet, molenaars van "De Hoop" te Beers

In de nummers 30 t/m 32 van De Molenvriend hebt u kennis kunnen maken met het dagboek van de wijlen molenaars Van Riet uit Beers. In dit dagboek had W. van Riet echter nog ruimte ingeruimd voor een kroniek van ene Reijnders uit Cuijk. Wie deze Reijnders was blijkt niet uit de tekst en is mij ook niet bekend. Misschien de mulder van de standerdmolen in Cuijk gezien het feit dat de molen zo nu en dan wordt genoemd als er een reparatie heeft plaatsgevonden; hij kon in ieder geval schrijven. Van waaruit W. van Riet deze kroniek heeft overgenomen, vermeldt hij niet. De geschiedenis speelt zich voornamelijk af in Cuijk en behandelt de periode 1794 tot 1821, dus voor het grootste gedeelte de Franse tijd. Van Riet heeft het geheel, gezien de gebruikte spelling letterlijk overgenomen en het leek mij het beste hem hierin te volgen. Het Groene Boekje of Dikke van Dale waren in die tijd nog niet van toepassing zodat het geheel zich niet altijd gemakkelijk laat lezen maar met een beetje moeite lukt het u vast wel.

Frits Harteman

Kroniek van Reijnders te Cuijk

1794
12 Sept. Zijn de Franse gekomen - wie weet wanneer nog weg.

1795
19 Maart. Zijn de neijien burgemeesters gekoosen J.Strik, R.Reijnders, W.v.d.Wielen, T.Verheijen, T.v.Welderen, C.v.Druijnen, J.D.Carstenjen.

20 Juni. Heeft de sositeijt verkreegen het leijen voor hailig Avent smorgens en smiddags en voor den Heiligen godsdienst.

17 Juli. Is de vrij Republiek verklaar in de groote kerk. Door de geheele gemeente van Cuijk der Bataafs der Brabanse.

26 Oct. Zijn der weer opneij 3 burgemeesters gekoosen R.v.d.Boogaart, L.v.d.Boogaart, A.D.Groen, F. Verheijden (4!)

1797
1 Aug. Zijn de kiesers gekoose om representanten te kiesen. Pastoor van Haps.

1798
27 Maart. Zijn der weer opnai 3 burgemeesters gekoosen G.Geene presedent, J.v.d.Hoven, J.v.d.Pool.

13 Mei. Hebben de burgers geegserseerd te paard en te voet op de samberg achter de meule (5 ..d.d.v.d.)?

17 Mei. Zijn ze weer op de Samberg geweest met de geweren achter de meulen.

18 Maay. Zijn Katolieke en grevermeerde bij malkaar geweest in de kerk. Die gerevermeerden hebben uitstel versocht wees een maandag en hebben zij er nog niet af kunnen scheijen en bennen zij nog heennen gegaan.

19 Mei. Is den vreijboom weer op neij geset. een 40 Kavelarie en een 60 infanterie en een 50 kleine meisies en een 30 die de vreijboom hebben gedraage en dan nog 60 die den treen slooten en nog meer als eens zoo veul die keken.

10 July. Zijn ze weer opneij bij makaar geweest om de kerk. toen zijn ze naar neimwegen geweest om twee keurmeisters om ze te werdeeren de grefermeerden heeft ze 11 duzend gewerdeerd en de katolieke heeft ze op 10 duzend gewerdeer.

10 July. Zijn de kiessers gekoose om representanten te kiesen. K.Kreger.

1799
17 Jan. Heeft er een kraam op het ijs gestaan op de maas. Daar hebben ze een baan geveeg om te schatse.

19 Feb. tussen 1 en 2 uur gon de maas voor den

eersten keer los. Toen verdronk 1 kiendje en de schuer en de deel rondeum.

21 Feb. smorgens tussen 7 en 8 uur gon et te Sintagata over den dijk. den 21 snamiddags tussen 1 en 2 uur gon de maas weer los toe gon den ooliemeulen rondeum.

22 Feb. snagts tusschen 12 en 2 uur was t zoo droevig weer dat wij dogten dat wij der aan mosten. De maas heeft geseten van den 25 dec 1798 tot 19 en 21 feb. 1799.

15 July. Toe hebben de Katolieke de groote kerk weerom gekrege en over drie maanden teijd kunnen zij daarin gaan ter kerken en zij kunnen er in gaan errebeijen wanneer zij willen al willen zij et van daag ook doen, den 15 october 1799 is den tijd om.

30 July. Toe hebben ze in vreetijd aan steenlegge gegaan.

8 Aug. zijn ze op de verrekes merkt ook aan steenleggen gegaan.

2 sept. is een vreetijd de steenstraat gedaan.

13 sept. Is op de verrekens merkt de Steenstraat ook gedaan.

27 sept. Zijn ze in t kerkstraaje begonne met steenlegge en den 2 oct 1799 is t gedaan.

13 oct. Toe hebben de grevermeerde den laatsten keer in de groote kerk gepreik en toe hebben ze op den tijd de sleutels nog niet af willen geeven. Toe hebben ze de katolijke den 22 oct 1799 op moeten breeken en et slot deraf gedaan en weer een neije sleutel opgemaakt.

24 Oct. Toe hebben ze in de groote kerk aan den altaar begonnen.

10 Nov. Toe hebben de Katolijken voor den eertsen keer in de groote kerk Mies gedaan met drie Priesters en onsen landeken Die heeft geprik en de Heer J. Strik en de Heer P.Huijbers en de Heer A.v.d.Wielen die hebben de Mies gedaan voor de eerste keer in de groote kerk.

10 Nov. H.Verhoeve die heeft het eerst gezonge in de groote kerk voor den dienst, nu mag hij ook niet meer nu zeijnt maziekt zengers.

1800

21 maart. Hebben de jones de jaare naam moeten opgeve van 18 tot 35 toe om te dienen.

29 juni. Zijn de geweere gekome voor de jones om te dienen

18 juli hebben de jones een bilet gekreege om Zondags smiddaags om 11 uuren te kompereren om de offerciers te kiesen en snamiddags om de geweere te haale.

31 Aug. Zijn ze te Beugen voor den eerste keer in de groote kerk geweest.

7 Oct. Is R.A.Reijnders gestorven. Hij is het eerste lijk geweest in de groote kerk een mis met 3 priesters en daarna de Wed.Riesouri en St.Martensdag is den eerste keer de vroemis in gedaan.

9 nov. Is ter soone droevige wint geweest dat er meules en huijs rondum zijn geweijt dat heeft geduurd van s'middags tot in de nacht toe.

30 Nov. Toe hebben de jones voor den eerste keer de rokken aangehad.

8 Dec. Toe hebben ze voor den eerste keer Ons eer uitgedeeld.

1801

11 Juni. Toe hebben de jones voor den eerste keer afgevuurd aan de maas.

17 Juli. Zijn ze aan den muur van de kerkhof begonnen.

28 Nov. Toe is de maas omgeloope. Toe heeft ze drie weeken omgeweest.

1802

Cuyk 11 maart. Toe hebben ze voor den eerste keer te Grueningen in den kapel Mis gedaan.

27 Maart Toe is generale vrede geteekend.

5 Aug. Toe hebbe ons dakt laate smeeren. Vierdaag met haar beije en een dag alleen en de knegt nog twee daag.

1803

9 Jan. begon 't te vriesen en den 13 zat de maas.

19 Feb. s'namiddags tussen 3 en 4 gon de maas los en tusschen 4 en 5 gaat

ze weer. 20 dito gon ze weer los en toe liep ze om.

22 April. Zijn ze naar Luik gegaan om eenen euyliger te kope den 28 mei 1803 is den euyliger gekome. den 2 Aug. 1803 zijn ze aan den euyliger begonnen te maaken.

3 Juli. Is 't zoo droevig weer geweest. de Glaas gepot geslaage van den haagel.

5 Juli. Is 't zoo droeve weer geweest dat er huijs rondeum zijn geweijt en boomen.

In 't laatst van Juli is er een nieuwe stenderd gezet in den meule.

9 Oct. Toe hebben ze voor den eerste keer op den kleenen euyliger gespeelt onder de preek in de hoomis maar bedroeft maar donderdags toe den euyliger liet speulen toe waren de boeken van kant omdat de euge belangen zouwe hauwe de kant daarom gaat het hier om de gunst maar niet naar de kunst.

29 Dec. Toe hebben ze voor den eerste keer op den euyliger gespeelt onder de heelen dienst maar hij is nog niet klaar.

1804
19 mei. Toe was den euyliger gemakt. toe hebben ze den 21 mei der opgespeelt. toe hebben ze gekeken voor een scheulen maar nog toe mooi niet als voor niemendal.

Toe is 't zoo droevig weer geweest heeft veel schuay gedaan in Holland met den homel (?)

1806
In 't eerst van januwaari is de maas omgeloope en vijf (?) weeks omgeweest.

22 April. is een nieuwe as in den meule geset. Gelijkheid vrijheid broederschap de municipaliteit van Cuijk certificert dat op den 24 Augustus 1798 voor haar is gecompareerd de burger Jan Verhoeve en dat dezelve als gewapend is ingeschreve. Actum te Cuijk den 24 Aug 1798 het 4e jaar der Bataafse vrijheid. Uit naam van bovengenoemde Municipaliteit R.A.Reijnders.

1808
Is het kerikbad gemakt en de krib en de kerikhof gelijk gemaakt en de school op de kerikhof gemaakt daar den dooien moeten rusten.

1809
6 Aug. toe hebben ze vor der eerste keer in ons kerk getrouwd Jacobus Meysen en Judit Lamers en wij hebben al tien jaar bekant gehad.

1811
Is het Fransch geworden.

1812
20 Feb. Is het klooster te Sint Agata geslooten.

6 Juny Toen hebben ze vor den eerste keer met de Presessie over 't kerkhof gegaan.

1 Aug. Toe hebben ze het schriven van den arme af moeten geeven.

11 Aug. is een nieuwe Heilige Sint Marte gekome in ons kerk boven den Altaar.

1813
Was omtrent Paschen H.Smits soldaat.

1816
20 Aug. Zijn de kapezeijnders uyt het klooster moete gaan maar vier zijn der gebleeve.

1816-1817
hebben wij een heelen duren tijd gehad, de Rog kostte van 13 tot 23 gulde en alles navenant even duur en daarbij den 27 smorgens om 2 uur alles verhaageld.

1820
zijnze voor den eerste keer na Kevelaer gegaan met de persesie. het was nog meer als voor de 100 jaar geleyen der waren der nog meer as over de duusent bij.

1821
1 Sept. Zijn ze voor den eerste keer met volle gewaat uit de Kerk getrokke en te Gennep hebben ze het volle gewaat en ons Lieve Vrouw en musiek ingehaalt.

Molenstichting “De Hoop” te Beers

Na enkele jaren waarin het plan tot rijping kwam werd op 16 september 1993 De Molenstichting De Hoop opgericht. Het doel van deze stichting is het bevorderen en verzekeren van de instandhouding van de molen De Hoop te Beers waarbij de stichting ernaar streeft om de molen in een maalvaardige staat te brengen en te houden, mede door deze regelmatig in werking te stellen of te doen stellen. Het betreft hier een windmolen voorzien van een stelling met een hoogte van ongeveer 5 meter met staande schoren op de grond, zogenaamde kraaienpoten geheten en niet zoals gebruikelijk met schuine schoren tegen het molenlichaam. De molen was oorspronkelijk ingericht voor het malen van koren maar ook voor het malen van schors van de eikenbomen, eek genoemd, welke materiaal gebruikt werd als grondstof voor het looien van het leer in de toen nog bestaande leerlooierijen in Cuijk, Grave en Oeffelt. Later werd de “looisteen” vervangen door een maalsteen zodat er toen met twee koppels maalstenen koren gemalen kon worden. Overigens zijn de gaten van de balken van de looizolder waar de looisteen op lag, in het muurwerk nog aanwezig. In de hierna volgende verhandeling is in grote lijnen het historisch verleden van molen De Hoop weergegeven.

In 1850 werd de Beerse molen in opdracht van molenaar Willem van Riet door molenmaker Coppens uit Helmond gebouwd. Deze van Riet bleef tot 1880 eigenaar, in welk jaar hij werd opgevogld door zijn zoon Anton van Riet die tot het jaar 1936 de molen in eigendom had. De laatste telg van het molenaarsgeslacht Van Riet bleef eigenaar tot 1959. In dat jaar werd de koren-en-schorsmolen gekocht door Herman van de Besselaar die het vak van molenaar leerde bij Karel Wagemans op de zeskante Mariamolen in Haps. De molen De Hoop was toen in een niet al te beste staat en de nieuwe eigenaar wilde de molen zo snel mogelijk weer herstellen. In het volgende jaar echter in 1960 moest de molen zelfs onttakeld worden omdat het hekwerk van de wieken en de onderdelen van de vervallen stelling gevaar opleverden voor het langskomend verkeer. De versleten roeden werden uit de askop verwijderd en de stelling werd afgebroken. In oktober 1962 werd de molen door molenmaker H. Beijk senior in samenwerking met afgevaardigde W. Korpershoek van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ) in aanwezigheid van eigenaar van de Besselaar geïnspecteerd en werd er een lijst met restauratieposten opgesteld. Het was nogal veel omvattend want de kap moest bijna helemaal vernieuwd worden met veel onderdelen hierin. Het steken van de door de plaatselijke smid te repareren roeden in de askop en het aanbrengen van nieuw hekwerk op de roeden behoorde ook tot de werkzaamheden. Verder moesten het staartwerk en de zolders vernieuwd worden. De stelling vormde en appart onderwerp, deze moest ook nieuw aangebracht worden maar molenaar van de Besselaar gaf zijn voorkeur aan een 8-kant of rond pakhuis rondom de molen waarbij het dak van dit pakhuis dienst kon doen als stelling. Hierbij diende o.a. de Cuijkse molen Jan van Cuijk als voorbeeld, bij welke molen in 1940 ook een dergelijk pakhuis werd aangebouwd.

In januari 1976 werd de onttakelde molen bekeken door J. Gunneweg van de RDMZ, J. Hermans gemeentesecretaris te Beers, G. Reeyerse van de Gemeentewerken Land van Cuijk en eigenaar van de Besselaar. Het rapport bevatte naast de punten uit het rapport van 1962 nog de vervanging van het luiwerk en de steenkoppels, reparatie van het gaande werk en het herstel van metsel- en voegwerk aan de molenromp. In juni van dat jaar verscheen er een rapport van de RDMZ dat aangaf dat door een subsidiestop van de overheid een toezegging van de benodigde subidie niet op korte termijn kon worden gedaan. Het verzoek om subsidie moest opnieuw worden aangevraagd bij de Minister van Cultuur en bij de Provincie Noord Brabant. Voorfinanciering van de kosten door de gemeente Beers was de enige mogelijkheid om tot een spoedige restauratie over te gaan. In deze periode nam het Rijk in het algemeen voor 40% deel aan de restauratiekosten. Er werd voorgesteld om de kap met gewapende bouwfolie af te dekken en om de diverse deuren en lichtopeningen met houten schotten dicht te maken hetgeen ongeveer f 5000 zou bedragen.
In september 1981 zond de Gemeente Beers een

brief naar de RDMZ met de mededeling dat de molen De Hoop te Beers op 31 augustus 1978 bij raadsbesluit door de Gemeente Beers werd aangekocht en dat de notariële beschrijving van deze akte op 29 april 1980 had plaatsgevonden. In deze brief werd verder vermeld dat de aankoop plaats vond onder de verplichtende voorwaarde dat genoemd monument te zijner tijd geheel gerestaureerd zou worden en dat een dergelijke restauratie alleen te realiseren zou zijn als in de kosten verbonden aan de restauratie, door het Rijk en de Provincie zou worden bijgedragen. Door de toendertijd minimale subsidiemogelijkheden van het Rijk kon voorlopig niet op een toekenning van een rijksbijdrage worden gerekend en volgde verder het verzoek om de molen op de lijst van de subsidiabele objecten te handhaven. De akte passeerde ten kantore van notaris H. van den Berg te Cuijk en in deze akte verplichte zich de Gemeente Beers om de molen na restauratie in zijn oorspronkelijke staat te behouden, zodat de molen zonder uitdrukkeljke schriftelijke toestemming van de voormalige eigenaar van de Besselaar niet voor andere doeleinden gebruikt zou mogen worden.

Molendeskundige G. Nienhuis van de RDMZ bracht in januari 1984 samen met G. Hoeijmakers van de Technische Dienst van de Gemeente Beers een bezoek aan de molen. Het rapport betreffende dit bezoek bevatte in hoofdlijnen dezelfde completerings- en restauratie-werkzaamheden als in het rapport van 1976 werden aangegeven.

De gemeente Beers kreeg in mei van het jaar 1985 vergunning van de RDMZ voor het demonteren van de “kop” met daarin de as van de oorspronkelijke ronde stenen stellingmolen en het aanbrengen van een “kopje” op de romp, mits de benodigde nog bruikbare onderdelen omzichtig gedemonteerd en daarna droog opgeslagen werden en waarbij hierover tijdig in overleg werd getreden met de afdeling molenzaken van de RDMZ te Zeist. De molenas en het bovenwiel werden in de gemeenteloods van Beers opgeslagen. Ook de andere onderdelen uit de kap zoals het engels kruiwerk, werden opgeslagen om in de toekomst bij de restauratie weer gebruikt te kunnen worden. In samenwerking met molenmaker H. Beijk junior, molenaar van de Besselaar, H. Walk gemeente-raadslid in Beers en het bestuur van de De Vereniging Molenvrienden Land van Cuijk werd in 1985 een twee-fasen restauratieplan opgezet met een totale kostenbegroting van ongeveer f 400.000. Hierbij werd er vanuit gegaan dat verschillende onderdelen van de restauratie in eigen beheer uitgevoerd konden worden. Ook dit restauratieplan heeft niet tot het algehele herstel van de Beerse molen mogen leiden.

In 1993 passeerde bij notaris C. van Eeten te Mill de acte met betrekking tot het in het leven roepen van Molenstichting “De Hoop” te Beers. In de acte staan Wim Blankespoor en Dion Kobussen vermeld als de betrokken comparanten, welke respectievelijk als eerste voorzitter en secretaris voor deze stichting aantraden. De andere bestuursleden van het eerste uur waren, Perry Hendriks, Marian Peters, Henk Walk en Frits Harteman. In december van datzelfde jaar ontving de gemeente Beers een nieuwe raming van de herstel- en completeringskosten welke werd opgezet door G. Nienhuis van RDMZ. Deze raming was grotendeels gebaseerd op het rapport van 1984 en de staat waarin de in 1985 gedemonteerde onderdelen in de gemeenteloods verkeerden. Een lijst van deze op de gemeentewerf aanwezige onderdelen en een tekening van de onderste plank van de voorbaard werden aan dit rapport toegevoegd. Bij deze raming waren betrokken G. Hoeijmakers van de Gemeente Beers en D. Kobussen van Molenstichting De Hoop. De totaalkosten van de restauratie werden geraamd tussen f 450.000 en f 510.000. Ook dit plan vormde geen aanzet tot een werkelijke restauratie van de koren-en schorsmolen De Hoop.

Bij de gemeentelijke herindeling van de gemeenten in het Land van Cuijk in 1994 is de Gemeente Beers opgegaan in de gemeente Cuijk zodat alle zaken welke te maken hebben met de restauratie van de koren- en schorsmolen De Hoop in de toekomst met de Gemeenteraad van Cuijk opgenomen zullen moeten worden. In dit jaar moest secretaris Dion Kobussen afzien van het bestuurslidschap en vanaf deze tijd nam Perry Hendriks het secretariaat waar.

In 1996 vond er een van het bestuursmutatie plaats waarbij Wim Blankespoor en Frits Harteman te kennen gaven zich als bestuurslid van de stichting te willen terugtrekken. Het nieuwe bestuur kwam er toen als volgt uit te zien en vormt als zodanig ook de huidige samenstelling.

Voorzitter	: Ben Verheijen, Cuijk
Secretaris	: Perry Hendriks, Beers
Penningmeester	: Marian Peters, Beers
Lid	: Henk Walk, Beers
Lid	: Liesbeth Doedel, Beers

In maart 1997 heeft de molendeskundige Paul Groen van molenmakers-bedrijf Beijk in samen-

werking met bestuursleden van de Molenstichting De Hoop de situatie in en rondom de molen en het gemeentedepot bekeken en een voorlopige lijst met te herstellen en te kompleteren onderdelen opgesteld. Het ligt in de bedoeling dat molenmaker Beijk aan de hand hiervan een restauratieplan met kostenbegroting zal opstellen, welk plan voor de Molenstichting De Hoop als basis zal dienen voor de diverse akties en besprekingen welke hopelijk zullen leiden tot het herstel van De Hoop tot een statige en complete koren- en schorsmolen. De stichting is van plan om de verschillende betrokken instanties zoals o.a. de bewoners van Beers, de Gemeenteraad van Cuijk, molenmaker Beijk, de Rijksdienst voor de Monumentenzorg en de Vereniging Molenvrienden Land van Cuijk etc. zo goed mogelijk op de hoogte te houden van de gang van zaken.

Tekst: Ben Verheijen
Foto: Frits Harteman

★ ★ ★ ★ ★

Herdruk oude uitgaven van “De Molenvriend”

De redactie is van plan binnenkort enige exemplaren bij te drukken van edities van “De Molenvriend” die niet meer op voorraad zijn. Dit naar aanleiding van het verzoek van een lid.

Mochten er meer mensen interesse hebben in eerder verschenen nummers van “De Molenvriend” dan verzoeken wij u vriendelijk doch dringend dit spoedig kenbaar te maken, zodat wij bij de herdruk hier rekening mee kunnen houden.

Losse exemplaren kosten overigens f 1,50 exclusief portokosten.

de redactie

Stoere Werkers

Molens In Nederland 1930-1933

Video uitgebracht door het Nederlands Filmarchief

Filmbeelden over de prachtige molens die ons land rijk was (en in de meeste gevallen nog is) zijn door het Nederlands Filmarchief verzameld en uitgebracht op video in de serie Industrieel Erfgoed. De videobanden, met de titel Stoere Werkers; Molens in Nederland 1930-1933 zijn voor ƒ 39,95 (dubbelcassette) verkrijgbaar bij de boekhandel.

Nederlands Filmarchief
Het Nederlands Filmarchief heeft zich als doel gesteld het audiovisuele erfgoed van Nederland toegankelijk te maken voor een breed publiek. Daartoe wordt in de filmarchieven, die door het hele land verspreid zijn, naar interessant oud beeldmateriaal gezocht. Dit is op celluloid opgeslagen en wordt bij een temperatuur van circa 5° C bewaard. Na een kritische selectie en zorgvuldige restauratie van het materiaal worden de beelden op video overgezet.

Series
Het Nederlands Filmarchief brengt diverse series uit zoals Scheepvaart (waarin ook Noordzeevisserij anno 1922 en Van kielplaat tot zeekasteel; de bouw van het MS Oranje 1937-1939 zijn verschenen), Zeeën en rivieren van Nederland (bijvoorbeeld Visschersplaatsen aan de Zuiderzee anno 1930), Steden van Nederland (bijvoorbeeld Rotterdam 1910-1935 en Amsterdam 1900-1935). In de serie Industrieel Erfgoed (waarin bijvoorbeeld Molens in de Zaanstreek 1920-1935 en Het Nederlands Staatsmijnbedrijf anno 1928 reeds zijn uitgekomen) is Stoere Werkers; Molens in Nederland 1930-1933 uitgebracht.

Stoere Werkers: Molens In Nederland 1930-1933
Voorgeschiedenis
Deze prachtige film, die door 'De Molenaar' in 1935 werd bestempeld tot de grootste en meest unieke molenfilm ter wereld, is begin jaren dertig door Alex Roosdorp gemaakt onder begeleiding van Jhr. Mr. F.L.J. van Rijckevorsel, een van de actiefste bestuursleden van 'De Hollandsche Molen' uit die tijd. Het commentaar bij de beelden wordt op de video verzorgd door molenkenner Evert Smit en deels door molenaar-beeldhouwer Joep Coppens.

De film werd in de eerste jaren na de voltooiing slechts enkele malen vertoond en raakte daarna, ondanks het succes ervan, in vergetelheid. De film werd opgeslagen in een speciaal gekoelde kluis in de kelder van de familie Roosdorp. In 1972, enkele jaren na het overlijden van Alex Roosdorp, verhuisde de familie. De weduwe Roosdorp en haar dochter wilden geen nieuwe gekoelde kluis laten inbouwen en ze gaven de film in bewaring aan het Nederlands Filmmuseum.

Het was jarenlang stil rond de film, maar nog geen week nadat 'Stoere Werkers' bij het Nederlands Filmmuseum was afgeleverd, kreeg het museum een telefoontje met de vraag of het bekend was waar 'Stoere Werkers' zich bevond. De zoektocht was in gang gezet door D.J. Abelskamp die in oude jaargangen van 'De Molenaar' de enthousiaste aankondiging van de film was tegengekomen.

Op 15 april 1972 werd de film voor het eerst in het openbaar vertoond op de vergadering van het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Sindsdien is hij regelmatig vertoond en nu is hij zelfs op video verkrijgbaar.

De Film
Talrijke molens komen in deze film aan bod, elk met hun eigen eindproducten en specifieke werkwijze. Aan de hand van het 'Groot Volkoomen Moolenboek' van Natrus, Polly en Van Vuuren toont de dochter van Alex Roosdorp steeds een type molen, waarna een voorbeeld hiervan nader wordt bekeken.

'De Groot' Alias 'De Molen Van Piet'
De eerste molen die uitgebreid in beeld komt, is de 'Molen van Piet' te Alkmaar, een hoge korenmolen. Bijzonder aan deze molen is de staande spil. Bij de meeste molens is dit een enigszins grove, vierkante balk, maar de 'Molen van Piet' heeft daarvoor in de plaats een gladde ronde oude scheepsmast.

De molenaar demonstreert hoe hij de molen 'vangt', stilzet, en vervolgens hoe de zeilen vastgezet worden op de wieken, waarbij de molenaar links van het zeil loopt. Ook laat hij het kruien zien, waarmee de molen met z'n neus op de wind wordt gezet. Verder wordt getoond hoe het luiwerk, het omhoog hijsen van de zakken graan naar de maalzolder, en het vullen van de kaar in hun werk gaan.

'De Looimolen', Alias 'De Witte Molen'
We reizen naar Nijmegen waar we de 'Witte Molen' bezoeken. Een excursie van molenaars komt daar ook net aan om de pas 'verdekkerde' wieken te bekijken. Dit wieksysteem, waardoor beter geprofiteerd kon worden van weinig wind, was net uitgevonden en wordt hier aan de mulders uitgelegd door de uitvinder, de heer Dekker zelf.

De Witte Molen was gebouwd als beltmolen. In 1916 werd de romp 4 meter verhoogd en de molen kreeg meteen volledige zelfzwichting, maar geen stelling. De wieken bleven daardoor 4 meter boven de belt en onbereikbaar. Later werd, om dit probleem op te lossen, een voorraadschuur gebouwd van waaruit het maalgoed met liggende transportschroeven naar de molen werd vervoerd. Door de jacobsladder ging het maalgoed daarna omhoog naar de stenen. Dit transportsysteem is duidelijk in beeld gebracht.

'De Windlust'
Dat de molenaars in Limburg, in tegenstelling tot die in de rest van Nederland, rechts van het zeil lopen bij het vastzetten is te zien bij de stenen beltmolen de 'Windlust' te Roeven, bij Nederweert. Deze molen is een van de honderdvijftig molens die door de Duitse troepen in 1945 zijn opgeblazen bij hun aftocht. De molen stond midden in de korenvelden. De boeren brachten er hun graan naar toe om later de zakken meel af te halen. In 1994 is de molen weer opgebouwd en werkt hij weer.

'De Zeldenrust' En 'De Vlijt'
In Geffen bezoeken we de dichte standerdmolen de 'Zeldenrust'. Deze molen is vaak verplaatst. Van binnenuit kijken we door twee ronde gaten naar buiten waar we molen de 'Vlijt' ontdekken. De 'Vlijt' staat in de film in Geffen, maar komt oorspronkelijk uit Boxtel. De ronde gaten waardoor we de 'Vlijt' zien, komen we vaker tegen bij paltrokmolens, maar dus ook bij deze dichte standerdmolen.
In de film wordt gerefereerd aan het oude verhaal van Boer Joris. Deze boer zou bij een bezoek aan de molen zijn ezeltje aan het onderste eind van de molen hebben vastgebonden. Toen hij terugkwam hing het ezeltje bovenin. Uit wraak zaagde de boer de standerd voor 3/4 door en bij de eerste storm stortte de molen in.

Waterradmolens
We bereiken de 'Hooijdonkse Molen' te Nederwetten. Vincent van Gogh heeft deze molen ooit geschilderd. Deze waterradmolen is een gecombineerd bedrijf aan beide oevers van de beek. Aan de ene oever staat een korenmolen en aan de andere een houtzaagmolen; allebei de molens worden door de stroming van de beek aangedreven. De zagerij werkt merkwaardig: er is maar één zaag, die horizontaal telkens één plank afzaagt, terwijl in de meeste houtzaagmolens enkele verticale zagen naast elkaar planken afzagen.

Een ander type waterradmolen is de inmiddels niet meer bestaande korenmolen te Loenen op de Veluwe, een zogeheten bovenslag watermolen, waar het water via een goot boven het rad langs geleid wordt. Het valt in bakjes die door hun gewicht het wiel in beweging brengen.

Werkzaamheden
Reparaties zijn regelmatig nodig. Zo wordt de 'Bokkers Molle' uit Olst van nieuwe roeden voorzien. Het 'billen', het scherpen van de molenstenen, wordt door de molenaars zelf gedaan, maar het fabriceren van de stenen gebeurt in speciale fabrieken, zoals in de kunststenen-makerij van Gebr. Jaspers in Aarle-Rixtel. Uitvoerig is te volgen hoe de stenen gemaakt worden.

Molens In Het Volksleven
Molens spelen in folkloristische tradities een rol. Zo vindt in Bakel jaarlijks de dag van het gaaischieten plaats, georganiseerd door de schuttersvereniging het St. Willibrordusgilde. In een lange stoet trekt het gilde met de fanfare en toeschouwers naar de St. Willibrordusmolen waar men driemaal om de molen loopt alvorens met het schieten op de houten vogel te beginnen. Als de romp van de vogel afgeschoten is, keren de schutters terug naar het dorp voor het verdere feest.

Houtzaagmolens
Wij reizen door naar Zaandam, naar houtzaagmolen de 'Poelenburg'. Deze is in 1869 gebouwd in Koog-aan-de-Zaan en heeft ronde kijkgaten, net als de standerdmolen in Geffen. In 1903 verbrandde de 'Poelenburg'. De eigenaar kocht een andere molen,

de ‘Locomotief’, en zette deze op de plek van de oude ‘Poelenburg’ en noemde hem voortaan ‘Poelenburg’. Later is de molen opnieuw verplaatst, maar daarbij heeft hij zijn naam behouden. Het mechanisme van de houtzagerij is tamelijk uniek.

Een andersoortige houtzaagmolen, de ‘Hoop’ in Holwierde (bij Delfzijl) is een dichte molen in tegenstelling tot de open paltrokmolen de ‘Poelenburg’. De molen ligt aan het water waar de boomstammen reeds lang voor het doorzagen liggen om alle harsen en andere sappen kwijt te raken. De tweede molen van Holwierde, de ‘Eva’, werd in 1945 een oorlogsslachtoffer en werd opgeblazen door de Duitsers.

‘De Koperslager’
De oliemolen de ‘Koperslager’ aan de Zaan wordt uitgebreid bezocht. Het proces waarin van zaden naslagkoeken en olie worden gemaakt, wordt van begin tot einde gevolgd. De molen verbrandde in 1964, maar de roeden en as overleefden de brand. De vroegere ‘Bonte Hen’, die op de achtergrond te zien is, kreeg deze roeden en as. Ook is de schuur van de ‘Kat’ te zien. De ‘Duinjager’ is daar later opgezet en heet nu de ‘Kat’

‘De Schoolmeester’
Sinds de sloop van de Friese molen ‘Springend Hart’ in 1911 is de ‘Schoolmeester’ aan de Zaan de enige windpapiermolen ter wereld. Hoe hier van oud papier of lompen nieuw papier wordt gemaakt, wordt in de film duidelijk gemaakt. Alleen het papierscheppen, dat hier machinaal gebeurde en niet met de hand, blijft achterwege, daar dit wegens ‘fabrieksgeheim’ niet vertoond mocht worden in de jaren dertig.

Overige Molens
We zien in vogelvlucht een petmolentje, ook wel weidemolentje of aanbrengertje genoemd, de drie ‘Molens achter Ouddorp’ en de ‘Zes Wielen’ bij Ouddorp die op de Schermerboezem maalden. Ook passeren we de ‘Nekker Molen’ bij Neck te Wijde Wormer, die nog steeds de polder Wormer, Jisp en Neck droogmaalt en de ‘Krimstermolen’ bij Bedum, die de Oost Bedumer Polder bemaalde. Tevens worden de watermolen bij Hank en de ‘Uitwijkse Molen’ bij Almkerk in beeld gebracht, beide uit de achttiende eeuw. Deze molens van Altena zijn sober en nauwelijks versierd en zijn nooit bewoond geweest. Na de ‘Dijkmolen’ bij Maasland en zijn buurmolen de ‘Drie Lelies’ komen we voor de slotbeelden terecht bij de ‘Oostmolen’ van de Moerkerkerpolder bij Mijnsherenland in de Hoekse Waard, de wipmolen waarmee de film ook werd begonnen.

Voor het buitenland is Nederland het land van molens. Deze indrukwekkende videoband toont als bevestiging van dit imago de molenrijkdom van ons land. De video, met het ISBN 9056794213, duurt 2 keer ongeveer 60 minuten en is verkrijgbaar bij de erkende boekhandel. De prijs is ƒ 39,95.

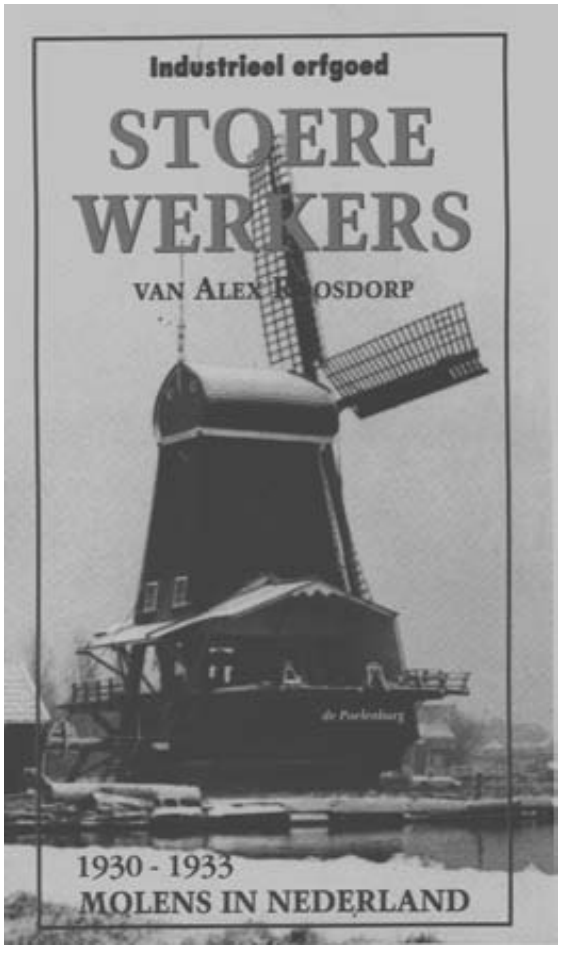

Examen voor de Meester

Bij een reorganisatie-actie van het Molenarchief Land van Cuijk kwam de Archiefcommissie een kranteartikel tegen uit 1974 over het examen vrijwillig molenaar dat door Nick Wortman wordt afgelegd. Nick bracht later in de zeventiger jaren zijn molenkennis mee naar het qua vrijwillige molenaars nog onontgonnen Land van Cuijk waar diverse mensen door hem werden opgeleid en nu ook geslaagd zijn. Overigens zijn de meesten hiervan nog wekelijks op een molen in het Land van Cuijk te vinden. Nick Wortman is inmiddels molenaar-in-ruste en woont nu in het westen van ons land.

ANJUM - Het aantal gediplomeerde Friese vrijwillige molenaars is woensdag met twee man versterkt, doordat beiden met goed gevolg het molenexamen aflegden. Dat gebeurde op de fraai gerestaureerde korenmolen ‚De Eendracht" te Anjum, waar elk der kandidaten ruim vijf kwartier theoretisch en praktisch aan de tand werd gevoeld.

De geslaagden zijn de heren Piet Bootsma te Leeuwarden, werkvoorbereider bij Prins NV te Dokkum en Niek Wortman te Nijehaske, die als 65 plusser de oudste was van de vier kandidaten, van wie twee het later nog eens mogen proberen. Vorig jaar behaalden de tweelingbroers Piet Hofkamp van Bakkeveen en Waling Hofkamp van Leeuwarden hetzelfde diploma op de molen te Gannoerd. Op het ogenblik worden nog opleidingen gegeven op de molens te Holwerd, Joure en Vrouwenparochie. Na de vakantie zullen zo mogelijk weer nieuwe opleidingen starten, waarvoor men zich nu al kan melden bij Waling Hofkamp te Leeuwarden (05100-37804).

Deze foto werd gistermorgen gemaakt terwijl de heer Wortman bezig was met zijn examen, vanaf de omloop op de vingers gezien door de examencommissie, bestaande uit van links naar rechts E. Smit jr., Zaans molen-deskundige, J. J. Mallisse van de Gelderse molencommissie, mevrouw N. A. Muysken-Schmidt, zelf vrijwillig molenaar te Schermerhorn en D. van Vliet, watermolenaar te Abcoude.

Leeuwarder Courant, 20 juni 1974

Molens in het Land van Cuijk

De Vooruitgang te Oeffelt

In verband met lekkage is de voormalige dieselruimte van deze molen van een nieuwe dakbedekking voorzien. De Monumentenwacht heeft een nieuwe teller in het bovenwiel aangebracht. Het merkwaardige verschijnsel doet zich voor dat door het krimpen van het bovenwiel de stalen wielvoering los is komen zitten zodat er problemen bij het vangen kunnen ontstaan.

De Bergzicht te Gassel

Molenaar Jan van Haren is bijna klaar met het schilderen van De Bergzicht. Zelf heeft hij geschilderd en ook molenmaker Harrie Beijk heeft eraan gewerkt. Wanneer het dit voorjaar wat warmer begint te worden zal het karwei worden afgemaakt. Er wordt regelmatig met de molen gemalen of voor de prins gedraaid hetgeen van belang is voor het verkrijgen van de draaipremie.

De stellingmolen te Katwijk

Bij de afgelopen storm is het riet boven de stellingdeur kapot gewaaid. In dezelfde week is dit weer hersteld door de rietdekker. Begin maart heeft de Monumentenwacht een nieuwe teller geplaatst omdat de oude teller tijdens de afgelopen winter telkens was vastgevroren. In het voorjaar komt de Katwijkse molen vlakbij een brug van 8 meter hoog te liggen. Deze brug is nodig voor het aanleggen van de Heeswijkse Plas. Het betreft een noodbrug welke voor de duur van ongeveer 5 jaar in gebruik zal zijn. Volgens het ontwerpplan komt er in het jaar 2003 een recreatiestrand voor de molen te liggen. In 1995 is er namens molenaar Peter Simons en de biotoopwachter een brief naar de Gemeente Cuijk gestuurd met het verzoek om in de uitbreidingsplannnen van de Heeswijkse Kampen rekening te houden met de windvang van de Katwijkse molen. Aan de hand van een biotooptekening met instrukties werden wijzigingen van de in het ontwerpplan voorkomende bosaanplant voorgesteld. Bij navraag bleek de betreffende afdeling van de Gemeente Cuijk nog goed op de hoogte te zijn van deze brief en het verzoek om rekening te houden met de windvang van de molen te Katwijk. Peter heeft overigens ook de avond bijgewoond waarop de startprocedures van de uitbreiding van de Heeswijkse Kampen uit de doeken werden gedaan.

De Heimolen te Sint Hubert

Bij de Provincie ligt een aanvraag voor de draaipremieregeling met een teller omdat de molen in principe in beheer is bij een non-profit instantie, namelijk onze vereniging. Er zit nu tijdelijk een electronische teller op de koning.
De door Harry Daverveld gemaakte verlichte ster welke tijdens Kerst en de Jaarwisseling bovenin de bovenste molenwiek was aangebracht, leverde veel positieve reacties op van de dorpsbewoners.
Er is een ruit van het informatiebord ingegooid en deze zal vervangen worden door een perspex exemplaar. Binnenkort gaan de molenaars naar de gemeente Mill om het jaarverslag te presenteren.
De molenaars zijn in de verwarmde tent de winter goed doorgekomen, dit overigens gepaard gaande met veel collega-bezoek en het schenken van vele liters koffie. Men is van plan om in navolging van de tent een permanente hut onderin de molen te maken. Op de helling van de belt en rondom de plaats van de oude roede zijn wilde bloemen geplant en ingezaaid. Op korte termijn is men van plan om zelf schilderwerkzaamheden uit te voeren.

De Jan van Cuijk te Cuijk

In het algemeen is de molen in een redelijke maalvaardige staat. Momenteel begint de binnenroede weer raak te lopen tegen de regel van een windbord. Dit is in feite een euvel van de Jan van Cuijk wat veroorzaakt wordt door het feit dat de bovenas aan de voorkant ongeveer 12 cm uit het midden ligt. Het is niet bekend hoe en wannneer dit in vroeger tijd gebeurd is. De molenas is al eens wat

naar voren geschoven maar het mankement blijft terugkomen. De nieuwe stuclaag met de opgebrachte siliconenverf houdt zich goed en heeft nog steeds geen last van groene algenuitslag. De vang begint overigens tijdens het draaien weer lichtelijk aan te lopen. Voor de rest ziet de molen er echt niet uit en hopelijk trekt de gemeente Cuijk zich het 10-jarenplan aan wat nog eens een keer in het jaarverslag over 1996 is aangegeven en waarin een algehele schilderbeurt op het programma staat. Zoals gebruikelijk zijn de vandalen ook weer eens aktief geweest en hebben zij de twee belichtingslampen stuk gegooid en een staander van de nieuwe omheining scheef geduwd. Bovendien is er een van de pick-nicktafels beschadigd doordat een onverlaat het nodig achtte om hierop een soort barbecue-vuurtje te moeten ontsteken. De contole van de bliksemafleidingsinstallatie is onlangs door de Fima Goossens uit ‘s-Hertogenbosch verricht. De weerstandswaarden waren te hoog en de aardingsweerstand van de electrische installatie was ook niet in orde waardoor zich hier een veiligheidsprobleem voordoet. De roeden zijn niet doorverbonden waardoor er geen goed electrisch contakt tussen deze beiden bestaat. Het rapport moet overigens nog uitkomen. In dezelfde week verscheen een inspecteur van de Monumentenwacht. We zijn benieuwd wat er deze keer zoal in het rapport van deze instantie zal staan.

De Korenbloem te Oploo
De watermolen te Oploo

De heer Bertels, voorzitter van De Molenstichting Oploo en Wanroij is naar het stadje Grave verhuisd. Dit betekent dat deze stichting op zoek is naar een nieuwe voorzitter. Ook hier loopt het huidige molengebeuren met de betrokken instanties nogal moeizaam. Momenteel hebben de molenaars veel aanvragen voor excursies voor de wind- en waterradmolen. Verder zijn er geen technische of andere bijzonderheden met betrekking tot de twee molens te vermelden. Onze vereniging is bezig om te bekijken of voor onze vergaderingen etc. eventueel gebruik gemaakt kan worden van de ruimte in de waterradmolen.

De Hoop te Beers

Enkele weken geleden hebben Paul Groen, Perry Hendriks en ondergetekende de molen De Hoop bekeken en een lijst met de elementen opgesteld welke bij de restauratie betrokken zullen zijn. Het ligt in de bedoeling dat molenmakersbedrijf Beijk een retauratieplan ontwikkelt, welk plan voor de stichting het uitgangspunt zal vormen om de uiteindelijke restauratie van molen De Hoop te kunnen realiseren. Hierbij zal als bijzonderheid worden geaccentueerd dat de Beerse molen in vroeger tijden ook de funktie van schorsmolen had waar eikenschors werd gemalen voor de leerlooierijen in de omgeving. Een verhandeling over deze molen is elders in deze editie opgenomen onder de titel Stichting Molen De Hoop te Beers. De Molenstichting De Hoop heeft een brief aan de Gemeente Cuijk gericht met het verzoek om na te gaan of de Beerse molen in aanmerking komt voor subsidie met betrekking tot het bedrag van f 275 miljoen wat staatssecretaris de heer A. Nuis beschikbaar heeft gesteld om te starten met het wegwerken van de achterstand in de restauratie van de Nederlandse monumenten. Verder is er een schrijven naar de Gemeente Cuijk gegaan met betrekking tot een aanvraag voor een kleine subsidie om als stichting te kunnen opereren en eveneens een verzoek tot toegang tot de Monumentencommissie van Cuijk om de belangen van de molens binnen de gemeente Cuijk beter te kunnen behartigen.

De Martinus te Beugen

Het TNO-rapport met betrekking tot het onderzoek van de rompmuur is nog steeds niet verschenen. Volgens Paul Groen ligt het in de bedoeling om de molen in het voorjaar te schilderen. Ook de oude staartschoren krijgen dan een definitieve opstelling bij de molen. Ook in de Beugense molen heeft Monumentenzorg een nieuwe omwentelingsteller geplaatst. Het is verheugend dat enkele grote bomen bij de molen mogen worden gerooid.

De Korenbloem te Mill

Het bestuur van onze vereniging heeft met de heer P. van Kuppeveld, eigenaar van De Korenbloem een bijeenkomst gehad tijdens welke de gang van zaken rond deze molen is besproken. Ook molenmaker Harry Beijk was hierbij aanwezig. De eigenaar presenteerde een bouwtekening van de molen en de molenmaker kwam met de restauriegegevens naar voren. Het resultaat van deze bespreking is dat onze vereniging een brief heeft geschreven naar de Rijksdienst voor de Monumentenzorg met het dringende verzoek om eens haast te maken met het toekennen van de subsidie voor het restaureren van

deze molen omdat de zaak zich al zo lang voortsleept en de molen intussen steeds meer aftakelt. De heer van Kuppeveld is op de hoogte gebracht van de diverse instelllingen via welke getracht kan worden om als particuliere monument-eigenaar donaties of subsidies te verwerven.

De Luctor et Emergo te Rijkevoort

De electrische installatie is in samenwerking met enkele collega vrijwillige molenaars nu zelf aangeschaft en in de molen aangelegd. Enkele zgn. bulley-lampen en wandcontactdozen maken deel uit van de installatie. Firma Berkvens uit Boxmeer heeft de ingaande electrische leiding buiten tegen het molenlichaam van een stalen mantel voorzien zodat deze niet meer direkt beschadigd kan worden. In het voorjaar zal het nog open staande schilderwerk aan de molen ter hand genomen worden. De kruibok begint nu zo slecht te worden dat deze op korte termijn vervangen zal moeten worden.

De Hamse Molen te Wanroij

Het onderhoudsplan van deze molen is nog steeds niet besproken met de vertegenwoordiger van de gemeente Sint Anthonis. Deze persoon is overigens ook lid van de Molenstichting Oploo en Wanroij. Het is de bedoeling om het onderhoudsplan naast het rapport van de Monumentenwacht te leggen en aan de hand hiervan prioriteiten te stellen. Onder andere de in de molen voorkomende bonte knaagkever moet aangepakt worden, een probleem wat ook al weer jaren aan de orde is. Een van de verlichtingslampen is nog steeds niet verplaatst. Het molengebeuren verloopt hier na de gemeentelijke herindeling ook niet zo vlot meer als in de periode dat De Hamse Molen tot de opgeheven gemeente Wanroij behoorde.

De Mariamolen te Haps

In De Gelderlander stond enige tijd geleden een verhaal over deze molen met de titel: “Molen van Haps heeft last van een stijve nek”. Uit het verhaal valt dan op te maken dat het boventafelement van het kruiwerk in de kap verzakt is waardoor het kruien zeer zwaar gaat en op advies van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg beter achterwege gelaten kan worden. Dit betekent dat er helemaal niet meer met de Mariamolen gedraaid kan worden. De gemeente Cuijk - na de gemeentelijke herindeling de nieuwe eigenaar van de molen - trekt nu ongeveer f 200.000 uit om de molen weer in een redelijke staat te brengen. Men start met een post van f 80.000 waarmee o.a. het kruiwerk hersteld kan worden. Het probleem van samenwerking met molenaar P. Peters en de molenaars van onze vereniging is nog steeds niet opgelost.

Fietsroute langs de Molens in de gemeente Boxmeer

De VVV in Boxmeer heeft onlangs een mooie fietsroute uitgegeven langs de molens in de gemeente Boxmeer die daarnaast ook ondermeer door het Maasheggengebied voert. Deze fietsroute is mede tot stand gekomen dankzij de inzet van enkele molenaars. De fietsroute kan bij de VVV of bij de molens gestart worden.

Op zaterdag 21 juni aanstaande wordt deze fietsroute officieel aan de burgemeester van de gemeente Boxmeer aangeboden. Dit gebeuren zal rond 11:00 uur plaatsvinden op en om de molen “Martinus” in Beugen. De route kan deze dag ook al gefietst worden.

Ter opluistering zullen er enkele randactiviteiten georganiseerd worden, waaronder het vendelzwaaien van het lokale Gilde en de aanwezigheid van de stand van onze vereniging.

(advertentie)

Molenkaarten-verzamelaars opgelet:

Nu verkrijgbaar catalogus van alle Limburgse wind- en watermolens. Als u ƒ 5,25 overmaakt op giro 2150134 of Rabo Heythuysen 122297415 ontvangt u de catalogus plus gratis bestellijsten voor ansichtkaarten of foto's, want van elke molen is een ansichtkaart of foto verkrijgbaar.
Er is ook een catalogus verkrijgbaar van alle Limburgse kerken en alle Limburgse gemeentehuizen. Deze zijn op dezelfde wijze als boven verkrijgbaar.

T. Linssen
In het Tienderveld 137
6093 JK Heythuysen

(advertentie)

van Eeten & Reijs Notarissen

Lid s.w.v. Land van Cuijk

Postadres: Postbus 11, 5450 AA Mill.
Kantooradres: Bernhardstraat 13, Mill. Tel. 0485-451276, fax 454063